

ՃԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ Կ.

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23, 1907

ԹԻԻ 8

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Զ. Գ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Զ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՆ

Ամառնային Պտոյտ Մը 129. — Բողոքական Կղեր Եւ Պաշտօնական Զգեստ 131. — Կրօնքի Փոխառութիւն 133. — Բրիչ Եւ Սր. Գիբբ 134. — Միաց. Նահանգաց Նախագահը Փանամայի Մեզ 136. — Բոյլ Մը Շուշան Խորհուրդի 137. — Մեր Պատկերները 137. — Երեւակ Մալթրակը 139. — Քաղաքական Լուրեր 141.

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՄԸ

[Խմբագրական]

13.

Եթէ ժամանակը ներքէր, պիտի ուզէինք հարաւային ճամբով երթալ Էրզրնիկեանէ Սըվազ, Գարա Սուրի հետեւելով երկար մէկ օրէն կամ կարճ երկու օրէն Գէմախ պիտի գայինք, երկու օրէն ալ Էկին և երկու կարճ օրէն Էկինէ Տիվրիկ, Այս տեղերէն ոչ մին տեսած ենք և տեսնելու մեր վերջին պատահութիւնն էր այս: Ստկայն աճապարելու պէտք զգացինք: Բաց աստի աղէկ կառուղի չկայ Էրզրնիկեանէ դէպ Էկին: Ուստի կարաւանի սովորական ճամբէն գացինք, երկուքուկէս ժամէն դաշտին ծայրն հասանք, յետոյ Զարապըր Սուրի հովտին հետեւեցանք հոսանքն ի վեր երթալով: Մեր ճամբորդութեան այս մասը խիստ անհաճոյ էր: Դաշտէն զատուելէ ետեւ գիւղ մը չտեսանք: Որովհետեւ ուշ ճամբայ ելած էինք, եթէ ժամ միայն քչեցինք և դիչերն անցուցինք Կիւրան խանի մէջ, որու ճիշտ դիմացը զօրանոց մը կայ: Խանը մեր ճամբուն այդ մասին ամէնէն բարձր կէտին վրայ կը գտնուի, և անկէ մեկնելէ ետեւ տեսանք որ ջուրը միւս կողմ կը վազէր, դէպ ի Գրգըր Լրմագ, Դարձեալ քչեցինք առանց ընտելութեան ուէ նշան տեսնելու բաց ի լեռան կողմն վրայ գտնուող իբր հին գական անուոր երկու գիւղակէ՝ մինչև որ գրեթէ չորս ժամ ճամբորդելէ ետեւ եկանք բարերեր ու

լաւ մշակուած դաշտակ մը, որու չրջակայ բլուրներուն վրայ քանի մը գիւղեր կային: Ասոնց ամէնէն մեծն է Մէլէք Շէրիֆ, թերեւ 300 տնուոր գիւղ մը խառն ընտելութեամբ: Նոյն առաւօտ ճամբուն վրայ մշտադաւար շատ ծառերու քովէ անցանք և ետեւերը բլուրներուն վրայ մեծ մայրիկներ կեցած ըլլալու հն, վասն զի բաւական թուով սալ տեսանք խոշոր առաղձ տանող: Հեռուն կը տեսնէինք Տէրսիմի լեռները տեղ տեղ ձիւնով ծածկուած: Մէլէք Շէրիֆի դաշտին ծայրը գալով աւելին սեղ ուրիշ մը մտանք որ մեզ Կիւրճանիս տարաւ:

Կիւրճանիս վերջերս Էրզրումի նահանգին ամէնէն արեւմտեան գաւառակին կառավարական կեդրոնն եղաւ: Բարգաւաճող տեղ է և ակներեւ առադութեամբ կը զարգանայ: Մզկիթ մը և Յունական եկեղեցի մը կայ: Մեր այցելութեան միջոցին ալ Հայ եկեղեցի մը կը շինուէր: Միջօրէի ճաշի համար լաւ խան մը իջանք և անոր մօտ լաւ ճաշարան մը գտանք: Դայմապաճող մեղի այցելութիւն տուաւ խանին մէջ և կէս ժամու հաճելի խօսակցութիւն մը ունեցանք իր հետ: Իմացանք թէ Վեհ Սուլթանի գահակալութեան տարեդարձին առիթով Դ զօրաբանակի հրամանատար Զէքի փաշա և Էրզրնիկեանի միւլէսարըրճը Կիւրճանիս եկած և իրենց ներկայութեամբ նոյն սօնական օրուան փայլը

աւելցուցած էին: Քաղաքը դեռ զարդարուած կը մնար, կամարները և կամուրջները և այլ տեղերու զաւարները դեռ վերցուած չէին: Քաղաքէն շատ հեռու չէ ատաղձի գործարան մը, հազուադէպ տեսարան Անատոլուի ներքին մասին համար, ուր լեռներն առ հասարակ անձառ են:

Չորս ժամէն Կիւրճանիսէ Զօպան Թէքքէ հասանք և հոն գիշերեցինք: Նախ մէկուկէս ժամ զայնք կըրճի մը մէջէն և Կիւրճանիս Սուլի եղբորէն, որ դեռի մը պէս էր: Կիւրճին երկու կողմի ապստամբները բաւական բարձրութեան կը հասնէին և ապստամբին վրայ հոս հոն մայրերն կը բարձրանային, որոնք Անատոլուի երկաթուղիին Պիլէճիկի մօտակայ մասին վսեմ տեսարանը կը յիշեցնէին: Կիւրճէն ելլելով բարեբեր փոքրիկ դաշտ մը եկանք և քիչ յետոյ զատուեցանք մեր կառքէն, որ դաշտի ճամբուն հետեցաւ, և մենք ըլլորներէն զայնք ձիով: Ըստ երևութիւն բան մը չհանգանք, վասն զի կառքը մեզմէ միայն քառորդ մը ուշ հասաւ ուր որ պիտի երթայինք: Զօպան Թէքքէ մինչև էնտէրէզ աւանը ինք ժամ աւելց: Կիրակին էնտէրէզ անցուցինք: Սուշէհիւր կը կոչուի գաւառակը, որու կառավարութեան կեդրոնը էնտէրէզ է, և այս վերջին գայմաղամը Շապին Գարա-հիսարի միւլթէսարըքին ներքև է: Շապին Գարա-հիսար ալ մեր ճամբուն մօտագոյն կէտէն 6 ժամ հեռու կ'իյնար դէպ հիւսիս: Սուշէհիւր բարեբեր գաւառակ է և լաւ կը մշակուի: Յօրենի, լուրիւ-յի, եգիպտացորենի և կորեկի շատ արտեր կային: Բամբակ կը մշակուի, բայց այն արտերուն մէջ ուրոնց քովէ անցանք՝ տունկերը սկիւր կ'երեւէին, վասն զի ամառը բաւական տաք չէր եղած, ըսուեցաւ: Միւրանի ծառերու սլուրակներ կային ճամբուն մօտ, և տեղ մը կանգ առնք այդի մը մէջ, որու տէրը ողկոյցներով խաղող տուաւ մեր ուղածին չափ ուտելու համար, իբրև լիւրի փոխարէն ընդունելով մէկ դահ: Մեր ճամբուն մօտ շատ գիւղեր կային: Ամէնէն մեծերն էին Աղուանիս, Օրթաքէօյ և Էդալիտէր: Եթէ կառքը մեզի հետ չըլլար, այդ գիւղերէն պիտի անցնէինք և մեր ճամբան պիտի կարճար: Կառուղիէն կը տեսնուէին անոնք, բայց բաւական հեռու կ'իյնային մեր ձախակողմը:

Հաճիկի էր կիրակի մը ևս անցընել Աւեստ. եղբայրներու քով: Հիւր եղանք քարոյիչ Աւեստիս Գէորգեանի, զոր 1902ին ճանչցած էինք Մարտու-նի մէջ, ուր Աստուածաբանական ճեմարանէն չըջնաւարտ եղաւ հետեւեալ տարին: Էնտէրէզ իբր 1,000 տուն ունի և արտը բարդաւածած է: Ամէ-

նէն ծեր բնակիչներուն վկայութեամբ 40-50 տնուոր տեղ մ'էր 70 տարի առաջ: Բնակիչներուն մեծամասնութիւնը երկրագործ են: Ընդարձակ պարտեզներ, այդիներ և սեխի, ձմերուկի արտեր կան: Լուրիսն շնամաւոր տեղ մը կը լսնէ բերքերուն մէջ, և փաթաթէսի և ուրիշ բանջարեղէնի արտեր տեսանք: Միտիտա ալ շատ կը մշակուի, և այս մշակութեան յատկացուած դեմքը տարուէ տարի կ'աւելնայ: Էնտէրէզի մէջ հոսելու մեքենայ կը շինուի, որու երկաթը և մաղերը Կ. պոլսէ կը բերուին: Տարին այսպիսի մէկ երկու հարիւր մեքենայ կը զրկուի, և ընդհանրացած դասնք զանոնք այն գիւղերուն մէջ որոնցմէ անցանք մենք: Էնտէրէզի գիւղերուն թիւը 130 է և գաւառին Քրիստոնեայ բնակիչներուն կարեւոր մէկ մասը Յօն են: Էնտէրէզի մէջ երկու Հայ եկեղեցի կայ և աղջիկներու և մանչերու մէյմէկ դպրոց: Գաւառակն ունի երկու Հայ վանք: Մին Էդալիտէրի մէջ է, միւսը որ աւելի ծանօթ է և ուր ուխտաւորներ կու գան Տրապիզոնէ, Կիրասոնէ, ևն. Սոյ Սր. Առաքելոց վանքն է, էնտէրէզ երկու ժամ հեռու:

Անցեալ ձմեռ Բողոք. դպրոցները 60-70 մանչ և 30-40 աղջիկ ունէին: Մանչերու դպրոցին համար նոր ուսուցիչ մը եկած էր, և դպրոցը մեր այցելութենէն քանի մը օր ետքը պիտի բացուէր: Երկու պաշտամունքի առաջնորդեցինք և երրորդի մը մէջ Մ. Ֆաթիլի թարգման եղանք: Մեր ունին գիրներուն մեծագոյն թիւը 80ի հասաւ: Զմեռը 100 և աւելի ունինդիր կը գտնուի: Այցելեցինք նաեւ քանի մը տուն: Եկեղեցիի 37 անդամ կայ և Սըվաքի եկեղեցիին ճիւղ կը կազմեն: Կայ նաեւ չէնք մը որ իբրև մասուռ ու դպրոց կը ծառայէ:

Էնտէրէզէ մէկ ժամ անդին դէպ արևելք կը գտնուի Բիւրք գիւղը, որու մօտ էր ժամանակաւ Հաւմէական Նիկոպոլիս քաղաքը, հռչակաւոր Զօր. Պոմպէոսէ հիմնուած, որ հոն յաղթանակ մը չահեցաւ: Լաւիններէն և Յունարէն արձանադրութիւններով սիւներ և վաղեմի քաղաքին վերաբերեալ ուրիշ քարեր գործածուած են գիւղին տուներուն շինութեան համար: Էնտէրէզէ մէկուկէս ժամ հեռու Գայլ գետին մօտերը հանքային ջերմուկներ կան, ուր մարդիկ կ'երթան չըջականերէն լողանքի համար: Կառավարութիւնը չէնք մը շինած է այդպիսիներու հանգստեան համար և դայն ու լողաբանները վարձու տուած է:

Երկուշաբթի կարճ ճամբորդութիւն մը ըրինք և 7½ ժամէն Ենի խան եկանք, ճամբան լեռնէ մը անցնելով: Հոն հասնելէ երեք քառորդ ժամ առաջ անցանք Քէչէութէ, որ միակ Հայ գիւղն է Էնտէրէզի

և Զարայի միջև : Քանի մը Յոյն գիւղ կայ : Ուսնը Յոյնի մը ձեռքն էր և շատ մաքուր ու հանգստաւէտ գտանք : Երեքշաբթի մեր միջօրէի հանգիստն ըրինք Զարա աւանին մէջ, ուր $\$1\frac{1}{2}$ ժամէն հասանք խանէն : Մեր ճամբան, ինչպէս նախորդ օրը, ելեէջներու շարք մը եղաւ դաշտային շատ պզտիկ մասով մը : Անցանք Գուրպուր Յունական մեծ գիւղը, ուր միւստի կը նստի, անցանք նաեւ ուրիշ Յոյն գիւղեր : Զարա հասնելէ մէկ ժամ առաջ բաւական ատաղձ տեսանք դետին քով գիւղուած, որպէս զի հոսանքն ի վար դէպ ի Սըվազ քչուին, երբ ջուրերը բարձրանան :

Զարայի մէջ երկու երեք ժամ մնացինք և այցելութիւններ ընդունեցանք Միսաք էֆ. Ասատուրեանէ և իւր եղբորմէն և Բողոք. ուրիշ բարեկամներէ : Աւետ. իւր տասներկու տնուոր փոքրիկ հասարակութիւնը դժբախտաբար պառակտուած է : Ոմանք Աշակերտ եղած են, երկու Շարաթապահ կայ և նոյն իսկ Մորմոն տուն մը, թէև հարկաւ Բողոքական չեն համարուիր Մորմոնները : Յաջորդ օրը Բողոք. քարոզիչ մը տեսանք, որ Սըվազէ կուգար իւր գործն սկսիլ Զարայի մէջ : Այս աւանը 1,300 տուն ունի, դպմագամանիստ է և ուղղակի Սըվազի հետ կապակցուած : Հայ եկեղեցի մը կայ հոն չորս քահանայով և մանչերու դպրոց մը 150 աշակերտով, նաեւ աղջիկներու դպրոց մը : Զարայի մօտ է Սը. Թագաւոր վանքը, որու լուսանկարը տուաւ մեզի բարեկամ մը : Զարա խնայեցէ 1,000 ռաք բարձր է : Այս բանը մեզի հանելուկ մը եղաւ ի սկզբան, վասն զի Զարա Գըզըլ Բըմազի վրայ է և կը կարծէինք թէ Սուչէհիւր, Կիւրճանիսի չըջանակին նման, իւր ջուրերը այդ դետը կը զրկէ : Սակայն քարտէսին վրայ ակնարկ մը նետելով լուծուեցաւ խնդիրը, վասն զի կը տեսնուէր թէ Ենչիլ Բըմազ կ'ընդունի Սուչէհիւրի ջուրերը :

Զարայէ Գոչխար եկանք $\$1\frac{1}{2}$ ժամէն և ճամբան Թոտորակ ու ուրիշ քանի մը գիւղերէ անցանք :

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ԿՂԵՐ ԵՒ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԶԳԵՍ
(Յ. Գ. Գ.)

Այս տարի Թուրքերէն Աւետիսէի 1, 2, 4 թիւերուն մէջ Վեր. Տիգրան Բէճէպեանի «Մեր Աւետիսէիցեաց մէջ քարէկարգութեան պէտք ունեցող քաներ» վերնագրով ուշադրութեան արժանի յօդուածները հրատարակուեցան : Այս յօդուածներուն մէջ անիկա հետադայ խնդիրներուն կը հրաւիրէ ընթերցողաց ուշադրութիւնը, որոնք են Ազգապետարան, Հոգեւոր պաշտօնէից պաշտօնական զգեստ, Քարո-

զիչներ ընտրող մարմնի մը պէտքը, Եկեղեցւոյ հոգաբարձուաց ժողովին աւելի հեղինակութիւն տալ, Հոգեւոր պաշտամունքի կանոններ, Քարոզիչներու կրած չափազանց դժուարութիւնները, Անարժան անդամներ Եկեղեցիէն կտրելու խնդիրը, և Քրիստոնէական չափանիշին համաձայն կեանք, Վեր. Բէճէպեան սոյն խնդիրներուն վրայ որոշ դադաւարներ ունի և զանոնք արտայայտած է յոյժ պարզ և զօրաւոր լեզուով : Այս խնդիրներէն ումանք մեր մէջ արդէն լուրջ ուսումնասիրութեան առարկայ են. զոր օրինակ, Հոգեւոր պաշտամունց մէջ միակերպ կանոնի մը պէտքը Բիւթանական Նահանգային հոգ. ժողովին ուշադրութիւնը դրաւ է, և մասնաւորաբար մը յանձնուած է խնդիրը : Անարժան անդամները Եկեղեցիէն կտրելու խնդիրը Կիլիկիոյ հոգ. պաշտօնէից ժողովին ուսումնասիրութեան առարկայ եղած, և մեր ոչ սակաւ եկեղեցիներուն լուրջ ուշադրութիւնը դրաւ է : Իսկ Քրիստոնէական չափանիշին համաձայն սարկելու խնդիրը մեր եկեղեցիներէն շատին, մասնաւորապէս մեր այն ժողովուրդներուն՝ որոնց մէջ հոգեւոր արթնութիւն տեղի կ'ունենայ, միտքերը կը զբաղեցնէ, Կը յուսանք թէ ուրիշ հոգեւոր խնդիրներ ևս նկատողութեան պիտի առնուին :

Այս անգամ մեր նպատակն է հոգեւոր պաշտօնէից պաշտօնական զգեստ հանդիսութիւններին վրայ դադարաւ յայտնել :

Պաշտօնական զգեստը կրնայ երկու տեսակ ըլլալ. մէկը՝ այն զգեստը որ կը հագնուի եկեղեցւոյ մէջ երկրպագութեան և հոգեւոր պաշտամունքի ժամանակ միայն, իսկ միւսը՝ այն զոր հոգեւոր պաշտօնեայք միշտ կը հագնին : Առաջինը կը բաղկանայ վեղարէ, փիլոնէ, Էն, զորոնք քարոզիչը դուրսէն կը հագնի, և զորոնք, ինչպէս հին եկեղեցիները, նմանապէս Բողոք. եկեղեցիներէն ոմանք կը գործածեն : Անվիւրան եկեղեցւոյ կղերը և նոյն իսկ Երեցական և Ժողովական եկեղեցիներուն քարոզիչներէն ոմանք եկեղեցւոյ պաշտամունքի միջոցին տեսակ մը փիլոն կը հագնին :

Այս սովորութիւնը ունի օգտակար կողմեր : Քարոզչին հանգրձները սրտաշաճ ըլլան թէ ոչ, այսպիսի պաշտօնական վերաբերումը անոնց ամէնը ծածկելով քարոզչին պատկառելի կերպարանք մը կու տայ : Եւ սրովհետեւ այսօրինակ զգեստ մը հաւանութեն վնաս երեւոյթ մը կ'ունենայ, թերեւս ժողովրդին վրայ քարոզչին տղգեցութիւնը աւելի մեծ ըլլայ երբ զայն հագնի : Բայ աստի այս բանը կրնայ տեսակ մը վնասութիւն ընծայել հոգեւոր պաշտօնէի կեանք : Մարդու արտաքին կերպարանքը

մեծ ազդեցութիւն կ'ընէ անոր դիմացը գտնուողներուն վրայ: Ուրիշ պարագաներ նոյն ըլլալով՝ միեւնոյն չէ սովորական և թափթփած հանդերձ հազնողին և զեղեցիկ ու չքեղ հանդերձ հազնողին ազդեցութիւնը: Հետեւապէս կը յանձնարարուի որ քարոզիչը մասնաւոր և պաշտօնական զգեստ հագնի մինչ բեմին վրայ կը գտնուի, որպէս զի Բանին զօրութեան վրայ աւելնայ արտաքին կերպարանքի և զգեստի զօրութիւնն ևս:

Եւ ահա այս պատճառաւ կ'առաջարկուի նաև որ հոգեւոր պաշտօնէից հասարակ կամ ամէնօրեայ հանդերձը հասարակ ժողովրդին հազած հանդերձէն տարբեր ըլլայ: Հոգեւոր պաշտօնեաներ, իբր ժողովուրդին կրօնական և հոգեւոր առաջնորդներ, երբ հասարակ ժողովրդէն քիչ մը տարբեր և աւելի վեհ կերպարանքով պտտին մարդոց մէջ, թէ՛ իրենց անձերուն աստիճան մը վեհութիւն և թէ՛ մանաւանդ իրենց պաշտօնին կարեւորութիւն ստանալուն պատճառ կ'ըլլան: Անոնք չատ առիթներով իբրև իրենց ժողովուրդներուն ներկայացուցիչները պիտի գտնուին պաշտօնական վայրերու մէջ, ուստի անոնց հասարակ ժողովրդէն տարբեր կերպարանքով երևնալը մասնաւորապէս արեւելեան ժողովուրդներու ճաշակին աւելի յարմար կու գայ:

Վերև ակնարկուած յօդուածներուն հեղինակը սոյնօրինակ մտածութիւններէ առաջնորդուելով կը յանձնարարէ որ Թուրքիոյ Բողոք հոգեւոր պաշտօնեայք ևս իրենց յատուկ պաշտօնական զգեստ ունենան:

Այս մասին մեր առաջին ըսելիքը սա է. Մեր Աւետ. Եկեղեցիները այսօրինակ խնդիրներու մէջ կատարելապէս ազատ են: Հոգեւոր պաշտօնեայք կրնան ունենալ կամ չունենալ որոշիչ նշան մը: Բուն նկատելի բանը սա է թէ պաշտօնական զգեստը հոգեւոր պաշտօնէին և ժողովրդին չինութեան աւելի ևս օգտակար կ'ըլլայ: Եթէ օգտակար պիտի ըլլայ, արժան է գործածել զայն, եթէ օգտակար պիտի չըլլայ, կամ վնասը օգուտէն աւելի պիտի ըլլայ, պէտք չկայ անոր: Զգեստը միջոց մըն է: Զանկա գործածողը չնախատեր չգործածողը, և չգործածողը չնախատեր գործածողը:

Պաշտամունքի ժամանակ պաշտօնական զգեստի կիրառութեան դէմ հետեւեալ քանի մը տարակուսելիքներ կու գան մեր միտքը. Այսպիսի զգեստ մը քարոզիչներ կամ իւրաքանչիւր հոգեւոր պաշտօնի մէջ գործածելու են, կամ միայն ինչ ինչ պաշտօններու աստին: Եթէ այդ պաշտօնական զգեստը պիտի գործածուի իւրաքանչիւր հոգեւոր պաշտօնի մէջ, զոր օրինակ աղօթաժողովի, հար-

սանեաց հանդէսի, ննջեցեալի յուղարկաւորութեան, տան մէջ աղօթքի ժողովի ժամանակ, վերջապէս ուէ տեղ պաշտօնապէս հոգեւոր պաշտօն մատուցուած ատեն, այն ժամանակ քարոզիչը, ինչպէս որ իր անութիւն ներքև Սուրբ Գիրքը կը կրէ, կը պարտաւորի փիլոնի ծրար մը ևս կրել անոր հետ: Ասիկա ոչ միայն ազեղ է մեզի Բողոքականներու համար, այլ՝ կրնայ սա ազդեցութիւնն ընել թէ առանց պաշտօնական զգեստի հոգեւոր պաշտօն չկրնար կատարուիլ: Ծէսը աւելի քան զարժանն կարեւորութիւն կը ստանայ: Բայց եթէ կ'առաջարկուի միայն կիրականօրեայ քարոզի պաշտամանց մէջ և Հաղորդութեան խորհուրդի ատեն գործածել այդ զգեստը, այն ժամանակ ալ անպաշտօն խորութիւն գրած կ'ըլլանք հոգեւոր պաշտամանց մէջտեղ, իբր թէ այնպէս ցուցնելով որ քարոզը և Հաղորդութեան խորհուրդը աղօթքի ժողովէն աւելի կարեւոր պաշտամունք են: Մինչ ընդհակառակն Եկեղեցին Պրնտեկոստէի օրը ոչ թէ քարոզի և Հաղորդութեան խորհուրդի՝ այլ աղօթքի ժողովի միջոցով կազմուեցաւ: Եւ Եկեղեցւոյ մէջ աղօթքի ժողովը միւս պաշտամունքներէն նուազ կարեւորութիւն չունի:

Ուրիշ գիտարութիւն մը ևս կու գայ մեր միտքը: Եթէ իբրև կանոն ընդունինք քարոզի մէջ պաշտօնական փիլոնի կիրառութիւնը, մեր Եկեղեցիներէն շատը կարող չըլլալով չուխայէ կամ չալէ փիլոն պատրաստել, հասարակ կտաւէ փիլոն չինելու պիտի ստիպուին, որ հաճելի բան չէ: Զուխայէ չինուած փաղթօ մը հասարակ սև կտաւէ փիլոնէն աւելի վայելուչ կ'ըլլայ: Ոչ, եթէ ըսուի թէ կարողութիւն ունեցողը վայելուչ փիլոն մը թող հագնի, կարողութիւն չունեցողը թող չհագնի, այն ատեն մեր հոգեւոր պաշտօնեաներուն մէջ «փիլոնաւոր» և «անփիլոն» դասակարգեր կը գոյանան: Ասկէ ալ ուրիշ խնդիրներ կրնան յատաջ գալ: Եւ երբ անփիլոն քարոզիչ մը իր փիլոնաւոր եղբայր քարոզիչէն անոր բնմը հրաւիրուի քարոզելու, կրնայ սա վտանգը կենալ որ ժողովուրդը չատ չաղուի այս նոր քարոզիչէն: Եւ, մարդկային տեսակէտէ խորհելով, այս քարոզիչներուն իւրաքանչիւրին մէջ հակառակ զգացումներ երևան կու գան, զոր օրինակ՝ մէկուն մէջ հպարտութիւն և մեծամըտութիւն, միւսին մէջ վնասութիւն և ամօթի զգացում:

Իսկ գալով եկեղեցիէն դուրս մեր հոգեւոր պաշտօնեանորուն հասարակ ժողովրդէն տարբեր կերպարանք ունենալու, գոնէ զգալի մը գնելու խնդրին, ասոր դէմ ալ ունինք առարկութիւններ:

Թէեւ հոգեւոր պաշտօնեաները իրենց պաշտօններուն կը կարգուէին ձեռնադրութեան հանդիսաւոր արարողութեամբ, և սակայն այսու հանդերձ անոնք չեն կազմեր հասարակ ժողովրդէն տարբեր դասակարգ մը: Թէպէտ Անդղիացի ատենախօս մը իր ունկնդիրները երբեք դասակարգերու բաժնելով իր խօսքն ուղղած է սապէս. *Լէյպէզ, ձէնթլէն Էնթլէն* (Տիկնայք, Տեսարք և Հոգեւորականք), բայց մենք չենք հաւելիր այս դասակարգութեան: Ըստ մեզ եկեղեցւոյ մէջ չկան կղերական, աշխարհական դասակարգեր: Ամէնը եղբայրներ են ի Քրիստոս: Պօղոս առաքեալ, Անտիոքի մէջ ձեռնադրուելէն ետքը, այն տեղերը ուր քարոզել կ'երթար ոչ միայն պաշտօնական զգեստ չէր հագներ, այլ խառնութ կը ըմնար և վրանադործութիւն կ'ընէր: Քարոզիչը ժողովրդին անհասաներէն մէկն է, և անոր ո՛չ դասաւորան տրուած է ո՛չ զգակ, այլ Խօսքին քարոզութիւնը յանձնուած է: Եւ որովհետեւ այս Խօսքը Աստուծոյ մեղաւոր մարդոց ի Քրիստոս տուած աւետիսն է, անիկա մարդոց հաղորդուելու է ամենաբնական եղանակով մը: Արդ, մինչ մեր ժողովուրդներուն մէջ ալ հոգեւորականները հասարակ ժողովրդէն զատուելու և զանոնք մասնաւոր դասակարգ մը ձանձնալու միտում մը կայ, զէթ այս միտումը չըմալաւերելու, չարծարծելու համար, մեր հոգեւոր պաշտօնեաները պաշտօնական զգեստ հագնելու չեն:

Կայ բան մը ևս: Մեր մէջ հոգեւոր պաշտօնեաներ ցկեանս չեն կարգուիր այս պաշտօնին: Եթէ տեսնուի որ հովիւ մը օգտակար չըլլար եկեղեցիի մը մէջ, ուրիշ եկեղեցիի մը կ'երթայ. եթէ ո՛չ մէկ եկեղեցի հրաւիրէ զանիկա, անոր ուրիշ գործի մը մասնը ըստ մեզ ոչ միայն ամօթ է, այլ պարտականութիւն է: Ան կ'երթայ ուսուցիչ կ'ըլլայ, բժիշկ կ'ըլլայ, վտանգաւորութեան կամ արհեստի մը կը պարապի: Այս վիճակին մէջ մեր քարոզիչները իրենց զբաղմունքներուն հետ իրենց հազուադէպ կամ գգալիներն ալ փոխելու են: Անդղիոյ և Ամերիկայի մէջ հոգեւոր պաշտօնեաներէն շատեր իրենց զգեստներուն մէջ աչքի շատ չզարնող ինչ ինչ զանազանութիւններ կ'ընեն. օրինակի համար, իրենց փողկապները կամ օձիքները և կամ իրենց սէթրիին և ետլէկներուն օձիքները քիչ մը տարբեր կ'ըլլան: Բայց եթէ մենք հոս զանազանութիւն մը պիտի ընենք, պէտք է որ աչքի զարնող բան մը ըլլայ որպէս զի բանի մը ծառայէ:

Մենք կը համարինք թէ քարոզչութիւնն է Աստուծոյ հոգեւոր փրկութեան աւետար Ծանուցանել մեզի վիճակակից ժողովրդի մը, ընտան և ըն-

տանի եղանակաւ, ուստի աւելի հաճելի կը թուի մեզի հաւատացուած պատգամը անոնց հաղորդել անոնց հանդերձները հագնելով և անոնց լեզուն խօսելով:

Երբ վախճանեալ Վեր. Գէորգ Գաղանձեան անգամ մը մեղադրուեցաւ իր վրայ իբրեւ հոգեւոր պաշտօնեայ որոշիչ տարբեր նշան մը չկրելուն համար, «Տեսարք» պատասխանեց, «մեր, քարոզիչներու, որոշիչ նշանը մեր վրայ որոշիչ նշան չզանուիր է»: Արդ, ինչպէս որ մեր Բողոքականաց սովորութիւնն է պաշտամունքը կատարել ըստ կարի պարզ եղանակաւ, հակառակ ծէսերով և արարողութիւններով կատարուած պաշտամունքներու, նմանապէս ըստ մեր խոնարհ կարծեաց եւ կեղեցւոյ մէջ կղերը աշխարհականէն զատուելու և ներքին մարդէն աւելի արտաքին կերպարանքի կարեւորութիւն ստուգելու միտման դէմ ժողովրդէն եզոյղ և ժողովրդին վիճակակից քարոզիչներուն պարզ և ընտան զգեստ հագնելով պաշտօնավարել յանձնարարելու ենք: Ուրեմն եթէ մեր քարոզիչները միջոց զասակարգի ժողովրդէն վեր աստիճանու և իրենց զիւրքին արժան և ճաշակով վայելուչ զգեստ հագնին և կենցաղավարին, կը կարծենք թէ ամէն դասակարգէ ժողովրդի ակնածանքը պիտի վայելեն, և պէտք չ'մնար պաշտօնական զգեստի կամ զգակի:

ԿՐԾՆՔԻ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆ

«Տո՛ւք Գեղի յէր Էնթլէն»

Այս առակը ողջերուն ուղղուած է և մասնաւոր ու որոշ ազգարարութիւն է կրօնք փոխ տանել փորձելու անմտութեան դէմ: Անմիտ կոյսերը, անպատրաստ ըլլալով, փոխառութիւն ընել փորձեցին: Կրօնք փոխ տանելու փորձը շատ ընդհանրացած է: Քիչ չեն այն անձերը որոնք կը ջանան իրենց բարեկամներէն կրօնք փոխ տանել: Պատանի մը լինքղինք տալահով կը համարի իր Քրիստոնեայ մօր չնորհիւ, ամուսին մը իր Քրիստոնեայ կնոջ չնորհիւ, և ուրիշներ նոյն սխալը կը գործեն: Մարդիկ երբեմն կրնան կալուածի տիրանալ կամ առեւտրական գործ վարել «կնոջ անուհով» կամ կնոջ փոխանորդելով: Բայց չեն կրնար կրօնք ունենալ այդ կերպով:

Ոմանք կրօնք փոխ կ'առնեն անցեալ փորձառութենէ: Տարիներ առաջ կրօնական զգացումներ և նախանձաւորութիւն ունէին և իրենց յոյսը տար վրայ կը հիմնեն: Բայց անցեալ ոչ մէկ փորձառութիւն կարող է Քրիստոսի հետ կենսական ներկայ յարաբերութեան մը տեղը ընել: Մարդ մը չէ կարող այսօր սուրբ պատի անցեալ ամուսնու

բարախուսներով: Ոմանք ծխականութենէ կ'առնեն փոխ: Կը կարծեն թէ ապահով են, վասն զի մկրտուած են, կամ եկեղեցի կ'երթան, կամ կրօնական ձեակերպութիւններ կը կատարեն: Սակայն չեն կրնար աւելի իրական կեանք ունենալ քան ցուցադրուած մոմէ չարժական արձանները: Մոմէ Բրիտանիկաներու պէս մարդիկ կան, «որոնք աստուածապաշտութեան կերպարանքը ունին, բայց անոր զօրութիւնը ուրացած են»: Ոմանք կրօնք փոխ կ'առնեն Աստուծոյ ողորմութեան վրայ սխալ զաղարկանքով: Աստուած զարմանալի կերպով ողորմած է, այլ նաեւ սուրբ և արդար է: Ողորմութիւնը խաչին ոտքը անսահման է և ձրի: Բայց կրօնք փոխ առնողները զայն Բրիտանիկա խաչին ոտքը չեն փնտռեր:

Զգուշանալը կրօնք փոխ առնելու սխալն է: Գիտնալը թէ կրօնքը մեր ներկայ կենսական պտացուածն ըլլալու է, Աստուծոյ խնդրուած ու ընդունուած:

ԲՐԻՋ ԵՒ ՍԲ. ԳԻՐԳ (Տբ. Հոսայի, Մարտոսն)

Երեւոյի հայր, որ դեռ կ'ապրի Միայ. Նահանգներուն մէջ, 1831ին ծնած է: Եզրպատկան նշանադիրներու բանալին գտնող Ժ. Յ. Շանիպիւրն, այդ թուականին իր կեանքին առոյգ շրջանին մէջ էր, 41 տարեկան: Շանիպիւրն և ուրիշներ տարիներով յոգնեցան նշանադիրներու հանելուկը լուծելու համար: Բայց բանալին որ կ'զարնային յարմարեցաւ ու վերջապէս բացաւ դուռը՝ 1822ին գտնուեցաւ, երբ Շանիպիւրն յաջողեցաւ «Կղէսպատրոս և Պաղոմէոս» բառերը կարդալ Եզրպատկի վաղեմի պատկերազրութեան մէջ: Ասով ի վեր հանուեցաւ ինչ որ գրեթէ կորսուած էր 1800 տարեէ ի վեր: 1822 թուականը մեզ 83 տարի ևս կը տանի: Հիմա դեռ ողջ են ոմանք որոնք կ'ապրէին այն ժամանակ, և հիմա ապրողներէ շատեր իրենց հայրերէն լսած են ինչ որ անձամբ տեսան անոնք 83 տարի առաջ: Սակայն այս ժամանակաշրջանին և մանաւանդ անոր վերջին ատամնակներուն մէջ հնախօսութեան դիտութիւնը իր խանձարուբէն եղած, ուռձացած և առոյգ երկաթաարդութեան վիճակի մը հասած է իրբւ մեկնաբանող Սբ. Գիրքին: Արդ մեր նպատակն է (*) հետազոտել այս վարժութեան մեթոտներէն և արդիւնքներէն մէկ քանին:

Ճառիս նիւթ ընտրեցի «Բրիչ և Սբ. Գիրք»:

Վասն զի բրիչը հնախօսային յատկանշական գործիքն է:

է: Խոնարհ գործիք է այն, մշակներէ կը գործածուի և չլիւրաբերի գրաստան, ոչ ալ աստեղագիտութեան սրահի և քիմիական աշխատանոցի: Կը կարծրացնէ ձեռքը, թերեւս դուռն ալ: Իրողութիւններով կ'զրապի և ոչ հայեցողութիւններով: Սակայն իր տեղն ունի պատմական իրողութիւններ և դէպքեր ի վեր հանելու և բացատրելու մէջ: Գարողիչը Սբ. Գիրքը մեկնաբանելու համար գրիչ ու ձայն կը գործածէ: Ուսեալ մեկնաբանը քերականութիւններու և բառգիրքերու կը գլմէ: Քննախօսը իր գրասեղանին առջև կը նստի ճրագով և մկրատով: Հնախօսը ուսը կ'առնէ իր բրիչը, կը թափափի երկրէ երկիր ուրոնք թափառ եղած են Սբ. Գիրք մէջ յիշատակուած իրադարձութիւններու և կը պեղէ՝ թաղուած գտնակը գտնելու համար: Ահա հողակոյտ մը: Բայց զայն և ի վեր հանէ գրամիւսրը, կնիքները, մատանիները, խեցեղէնները, գործիքները, զէնքերը, կարասիները, պատկերները և քանդակազրութիւնները ժողովրդի մը, որ Հին Կառկարանի էջերուն վրայ կ'ապրէր, թէ և դարբնով աչքի անտեսանելի էր: Ահա առաջին վաղեմի քաղաքի մը տեղը: Մաքրէ հաղարամեակներու աղբիւսը, որ կանդուններով բարձրացած է, և երեւան բեր Երրայեցիներու ազգականներուն և անոնց հետ առնելութիւն ունեցողներու դիւանները, տաճարները, ապարանքները, փաղոյնները և շինուածքաբերը, արձանները և քանդակները: Ահա տարօրինակ աստղակայ մը որ պատահամբ կը գտնուի: Հետեւ անով ցոյց արուած ուղղութեան, և գտիք գրաստան մը հարիւրաւոր և թերեւս հազարաւոր վաւերաթղթեր պարունակող, գրուած այնպիսիներէ՝ որոնք Օրէնքը, Մարգարէութիւնները և Սաղմոսները գրողներուն ժամանակակից էին կամ անոնցմէ ալ առաջ կ'ապրէին:

Այս կերպով կը ճշտենք կացողիքը գիրքերու Գիրքին, լսան մը որ կը պակսէր մեր նախահայրերուն: Հարկ չէ յիշեցնել թէ Սբ. Գիրքը երկնից մէջ չզրուեցաւ, և աւարտած վիճակի մէջ վար չձգուեցաւ որ մարդիկ երկրի վրայ գործածեն զայն, վասն զի անոր պատմական շրջափայլը սկսած է վերափառմունքի մեր միաբերուն լուսաւորման համար: Ինչպէս Յիսուս, Աստուծոյ ինչ, մարդկային մարմին ունէր և իր կեանքը վարկայ մարդկային աղբին մէջ մի անգամին համար կատարելապէս բնական տեսարաններու և միջավայրերու մէջ, նոյնպէս ներշնչեալ Գիրքը իր մարդկային կողմն ունի, և հնախօսութիւնը մեզի կ'օգնէ տեսնել ժամանակները և տեղերը, դերակատարները և դէպքերը, ցեղերը և լեզուները, օրէնքները:

(*) Այս ճառը երկուց մը խօսուած է Անտիոքի տ

Գողթնի մէջ, Մարտոսն:

րը և սովորութիւնները, ևն. որոնց ամբողջութիւնը կը կազմէր մարդկային այն շրջակայքը, որու մէջ մարդոց տրուեցան այս գիրքերը:

Կը փափաքեմ ընդհանուր երկու գիտողութիւն ընել հնախուղութեան արդիւնքներուն վրայ Սր. Գիրքը մեկնաբանելու մասին: Մին է թէ կը տեսնուի որ մարդկային պատմութիւնը երկար է և քաղաքակրթութիւնը հին: Տիեզերագրութիւնը մեզի կը սորվեցնէ թէ Երկիրը անհունապէս հին է և երկրաբանութիւնը կը յարէ թէ մեր երկրագունդը ինքնուրոյն պատմութիւն մը ունի և թեւեւ 90 միլիոն տարի է որ անոր կեղեւն սկսած է կարծրանալ: Հնախոյը կ'աւանդէ այս զրոյցը, և ըստ Փրոֆ. Մաքքրտի կը տեղեկացրէ թէ Բաքելատտոնի մէջ ընտելութիւն կար Բրիտանոյէ աւելի քան 7,000 տարի առաջ և եղիպտոսի մէջ Բրիտանոյէ աւելի քան 6,000 տարի առաջ և թէ Աքրոհամ և Մովսէս և երբայական աստուածաբանութեան հիմնադիրները ասիական ժողովուրդներէ եկան, որոնց քաղաքակրթութիւնը, գրաւոր գրականութիւնը և կրօնքը լման 3,000 տարիէ ի վեր ծաղկած էին Աքրահամու գարը Աւետարաններու գրութեան թուականին աւելի մօտ էր քան հնութեան առաջին գրատուններուն հիմնադրութեան թուականին, և Մովսէսէ 4,000 տարի առաջ Համաբարապի (Ամարիա) իր օրինադիրքը հրատարակեց, որ անտարակոյս հազարաւոր տարիներու Սեմական փորձառութեան և օրէնսդրութեան արդիւնքն էր ինքնին, և որու մէկ մասը Հնդամատեանի օրէնքներուն մէջ մտաւ: Ընդ արքայականացսին ժամանակագրութիւնը, որ եղեմի գրախոսին մէջ կը հաստատէ զԱդամ Բրիտանոյէ ճիշտ 4,004 տարի առաջ և որ զեռ կը գրանուի Անդրիական Աստուածաշունչներուն մէջ, 250 տարի առաջուան լաւագոյն հմտութիւնը կը ներկայացնէր: Բայց երբեք մաս չկազմեց Սր. Գիրքին և շատ ալ սխալ կը պարունակէ:

Ներածական միւս գիտողութիւնս է թէ հնախուղութիւնը առ հասարակ կը ծառայէ մեծապէս հաստատել Սր. Գրոց հեղինակներու պատմութեան ճշտութիւնը: Մենք Սր. Գիրքը մեր նախահայրերուն պէս չենք մեկնի մեզի: Արդի գիւտեր էական քանի մը կէտերու վրայ փոխած կամ ուղղած են մեր տեսութիւնները, հիմնական շատ մը մասնաւորութիւններու մէջ ընդգայտած ու բարւոքած են մեր ծանօթութիւնը: Մէկ խնդրի լուծումը սակայ ուրիշ խնդիր մը կը յարուցանէ, և կրնա՞նք շատ հարցեր զեռ անպատասխանի կը մնան: Սակայն հնախուղութեան զուտ արդիւնքն է Աստուածաշնչական պատմութիւններուն վաւերական

նութիւնը հաստատել: Ժամանակ եղաւ երբ Սր. Գրոց խօսքերը հաստատող կամ հակասող վկաններ չկային և ոչ ոք հոգ կ'ընէր, վասն զի ոչ ոք կը խորհէր Սր. Գիրքը ուրիշ ուէ գիրքի հետ բաղդատել: Ժամանակ եղաւ երբ Սր. Գիրքին վկայութիւնը կը հարուածուէր արտաքին աղացոյցներով չհաստատուելուն համար: Հիմա ալ ժամանակն և կամ է երբ անկախ աղացոյցներ կը հաստատեն Սր. Գիրքը: Փրոֆ. Փրայս կ'ըսէ. «Այսպէս այս Հին Կտակարանը հարիւր տարի առաջ առանձին կը մնար այսպէս անծանօթ դարու մը մէջ, Ծանօթ միակ ներկայացուցիչն էր այն ասար գարերուն, որոնք Յունաստանի և Հռոմի ծաղկմէն առաջ եկան գային: Հարիւր տարի առաջ Հին Կտակարանի ժամանակակից մէկ վաւերացիր անգամ ծանօթ չէր: Անոր յայտարարութիւններուն միակ հիմը իրենց արժանիքն էր: Եթէ հերքուէին կամ վէճի ենթարկուէին, պատասխան չէին կարող տալ: Հին Կտակարանի բարեկամները ժամանակակից վկաններ չունէին որ հրաւիրէին զանոնք զալ և վկայութիւն տալ այն աստեանին սողեւ որմէ կը հարցաքննուէր այն Գիրքը» Սակայն հիմա քաղաքներ կան իրենց բոլոր շէնքերով, փիւնիկի նման՝ կալի և մոսիսի մէջէն, ուր թաղուած ու մոռցուած էին դարերով: Եւ մարդ կրնայ գրեթէ նոյնչափ ճանչնալ զԲաբելոն զոր անոնք չէ, որչափ կը ճանչնայ զՊոլիսըն եթէ Ամերիկա գացած չէ: Կորսուած ժողովուրդներ նորէն կ'աղբին գրեթէ յարութիւն առած, և երբ արդէն իսկ սկսուած հետազոտութիւնները աւելի առաջ տարուին, Բիւտայի (Հիթիթ) կամ Հնդիկ չափած մարդ մը մէկը նոյնչափ ծանօթ կամ ընտանեցած պիտի գտնէ որչափ միւսը: Մեծ գրատուններ երկան հանուած են պղծմամբ: Ոմանց լեզուները արդէն իսկ յորվում են և իրենց գրականութիւնները կ'ուսումնասիրուին: Իրենց տախտակները և արձանագրութիւնները Հին Կտակարանին գրականութեան համաձայնող մեծազանցուած գրականութիւն մը կը հայկոյթեն, յաճախ նոյն իրադարձութիւններով զբաղելով և նոյն անձերը ներկայացնելով:

Անոնք նախ զԱսորեստան: Ծննդոց գիրքին մէջ կը յիշուին Նինուէ քաղաքը, անոր տէրերը և Ասորեստանի ժողովուրդը: Թաղ. Ա, Բ, Գ և Դ գիրքերուն և Եսայեայ, Երեմեայ և Եղեկիէի մարդարեւութիւններուն մէջ նշանաւոր տեղ կը գրաւեն ասոնք: Յովնանու զրքին նիւթը և ազգարարութիւնն են և Նաւուսի գիրքին մէջ կը պատկերացուի իրենց ստապուումը: Բրիտանոյէ առաջ 607ին Նինուէ կործանեցաւ Մարոց և Բաբելոնի

նակները գործողութիւններ կաշկանդուեցան դրու-
թեան մը պատճառաւ որ շատ ծանրատաղտուկ էր
և յամբաշարժ, այնպէս որ չէր յարմարեր այն յոյժ
մասնաւոր պայմաններուն որոնք կը զանուէին Պա-
րանոցին վրայ։ Յայնժամու զլիսաւոր ճարտարա-
գէտին Մր. Ուսպէսի հրաժարականը ծառայեց չեշ-
տելու սա իրողութիւնը թէ, եթէ լաւագոյն ար-
դիւնքներ ապահովել կ'ուզուի, և եթէ ամբողջ
այն կնճռոտ կաղմակերպութիւնը միասին գործե-
լու են ներդաշնակութեամբ, հսկողութեան գործը
պէտք է յանձնել մէկ մարդու ձեռք միայն, որ
մնայուն կերպով բնակի Պարանոցին վրայ, և բա-
ցարձակ հեղինակութիւն ունենայ ջրանոցին պեղ-
ման պատկանեալ բոլոր բաներուն վրայ։ Նախա-
գահին այցելութեան ամէնէն պատուական ար-
դիւնքներէն մին եղած է գործադրական հրամանի
մը կնքումը, որ ջրանոցի պեղման իշխանութիւնը
կը կեդրոնացնէ մէկ մարդու միայն մէջ, և անոր
գերագոյն իրաւասութիւն կու տայ վարչութեան
եօթը ճիւղի պետերուն վրայ։ Թէ՛ նախագահը և
թէ՛ ճիւղերուն պետերը պիտի բնակին Պարանոցին
վրայ, այնպէս որ կարենան գործին մղում տալ ա-
ռանց առաջուան պէս ստիպուելու շարունակ հա-
ղորդակցութեան մէջ գտնուել Ուսպէսի թէ՛ն նստող
բարձրագոյն հեղինակութեան հետ, հաղարուոր
մղոն հեռուէն։ Պարանոցային Ջրանոցի Յանձնա-
խումբը, որ կը հասկնանք թէ նորէն պիտի կաղ-
մակերպուի, երեք ամիսն անգամ մը Պարանոց պի-
տի երթայ անդեկութիւններ առնելու և ընկերու-
թեան նախագահին և ճիւղերուն պետերուն հետ
խորհրդակցելու համար։

Ջրանոցի պատմութեան մէջ երրորդ և ամէնէն
երկայն դուրսը կը բացուի Կառավարութեան մէկ
խմաստուն որոշմամբ, որ է՝ գործնականապէս պեղ-
ման ահազին գործին ձեռնարկել պայմանադրու-
թեան ներքեւ, և ոչ թէ Կառավարական ճարտա-
րագէտներու վերին հսկողութեան ներքեւ օրակա-
նով աշխատող գործաւորներու ձեռքով։ Կրնայ
ժամանակ մը անցնիլ մինչև որ Կառավարութիւնը
և յանձնառուները կարող ըլլան որոշել պայմա-
նագրութեան հոսակ յետին ձեւը, նաև զինի և ժա-
մանակի այն խնդիրները որոնք կ'ընդունուին փո-
խադարձաբար։ Բայց երբ անգամ մը որոշուի ա-
սիկա, կը հաւատանք թէ ջրանոց վերջնականապէս
աւարտելու վիճակին մէջ պիտի գրուի։ Այսու ա-
մենայնիւ գործին առաջին անգամ ձեռնարկուած
ստեղծէն բաւական հասկցուած է ստուգելու չափ
թէ Քոնկրէտը պիտի պատրաստուի մեծ առատու-
ձեռնութիւն և համբերութիւն ցուցնել, վասն զի

գործը անտարակոյս շատ աւելի ծախք պիտի պա-
հանջէ, և առաջուան հաշիւէն քանի մը տարի ա-
ւելի պէտք պիտի ըլլայ անոր աւարտման համար։

ԲՈՅՈՒ ՄԸ ՇՈՒՇԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ

Բոյլ մը շուշան խորհուրդի,
Բուրեղ, ամբիժ, ըսպիտակ,
Գեղակոխն երբ վըրթի
Իւրաքանչիւր գանկի տակ,
Միտք, սիրտ, հոգի, ըզգացում
Կ'այլափոխուին հիմնովին,
Երանութեան մ'անպատում
Հուր սիրովը կը լեցունին,
Կ'աղնւեանայ կեանքն ողջոյն,
Սուրբ տենչերու ցնծուն բոյն։

Բոյլեր շուշան խաքերու,
Բուրեղ, ամբիժ, ըսպիտակ,
Երբ յաջորդեն իրարու
Իւրաքանչիւր յարկի տակ.
Երբոր շողայ մանաւանդ,
Ամէն օր, ժամ ու վայրկեան
Նըկարագին աղամանդ,
Վեհ մարմնացում բարութեան,
Հոն կաղմըլի երջանիկ
Դրախտի ախար ընտանիք։

Բոյլեր շուշան գործքերու,
Բուրեղ, ամբիժ, ըսպիտակ,
Երբ ծածանին մօտ, հեռու,
Լըթակապոյտ երկնի տակ,
Երբ մէկտեղ պար լսողին
Բարին, Ազնիւն ու Ամբիժ,
Փոխուի աշխարհս համօրէն
Անմահաբոյր վեհ երկնից.
Մըտաախարքը Մարդուն
Կ'իրագործուի այն պահուն։

Ա. Կ. ԿԻՒԼՊԵՆԿԱՆ

ՄԵՐ ՊԶՏԻԿՆԵՐԸ

Անբացարեւելի աղբեղութիւնը — Բ

Ընկերակցութեան օրէնքը մէկն է ամենահօգ-
օրէնքներէն որ մարդկային բնութիւնը կը կառա-
վարէ. այդ պատճառաւ է որ մարդ միշտ ընկերի
կը տնչայ։ Մարդկային բնութիւնն այս օրէնքը այն-
չափ հզօր է որ մարդ կրնայ անասունները, նոյն
խակ ծաղիկներն ու ծառերը մինչև մէկ տատիճան
ընկերներու տեղ առնել։ Սրտայոյզ է պատմու-
թիւնը այն նիւանտոյի թխաղարտին որ իր արդե-
ւարանին մէկ խոռոչը բուսնող փոքրիկ ծաղիկը տե-

սակ մը ընկերի վերածեց : Մինչ կը փութէր անոր բոլորովը և կը ջրէր զանիկա՝ կը խօսէր անոր հետ ու կը զգուէր զանիկա , մինչև որ անխօս ծաղիկը սկսաւ պտտաւորանել անոր : Հէք թիապարարը առաջին անգամ ըլլալով՝ այդ փութքիկ ծաղիկէն առեղեկութիւններ առաւ զեղեցիկութեան , զոհողութեան ու սիրոյ վրայով , մարքութեան , առաքինութեան ու երկնից վրայով , յոյսի , անմահութեան ու Աստուծոյ վրայով : Ի վերջոյ մարդուն կարծրացած հոգին ծաղիկին համողիչ աղբրներուն տուջե տեղի տուաւ , ճիշդ ինչպէս որ մտորած մարդ մը իր հոգին դէպի բարձր կեանքը առաջնորդող բարեկամի մը սիրոյ խրատականներուն տուջե կը խոնարհի : Ու գնդանը այդ լքեալ թիապարարին համար եղաւ Սեղանամի աւագան մը սրուն մէջ առողջութիւն ու կեանք դտաւ անիկա : Այսպէս , աննշան ծաղիկի մը անբացատրելի ազդեցութիւնը յառաջ բերաւ այն արդիւնքը , զոր ծնողքներ , գաստիարակներ և ընկերներ միշտ և ամէն օր յառաջ կը բերեն :

Բնութիւնը մունջ չէ . միշտ կը խօսի բանական էակներու հետ երբ պարտաւոր են անոնք ըմբռնելու : Ա՛յ աւելի ազդու կերպով կը խօսի մարդուս կեանքը թէ՛ դէպի բարին թէ՛ դէպի չարը : Լոին ու անբացատրելի է այդ խօսուածքը , բայց և այնպէս մեծ ու խորունկ է անոր ազդեցութիւնը : Անպիտանի գիւհանդէս մը անգամ մը կ'ըսէր Լորտ Չէթմի մեծանուն Անգլիացիին համար . «Երբ իր խօսիլը կը լսեմ , միշտ այնպէս կը զգամ թէ իր խօսած ընտիր խօսքերէն շատ աւելի ընտիր է ինքը» : Յայտնի էր թէ տեսակ մը ազդեցութիւն կը բոլորէր Չէթմի անձէն , որ չէր վերաբերեր իր ճարտասանութեան կամ խորհուրդներուն , ոչ ալ կարելի էր զանիկա վերլուծել կամ բացատրել , բայց և այնպէս աւելի բարձր և աւելի մեծ էր քան ուրիշ ճարտասանութիւն կամ տերմախօսութիւն : Նոյնը ճշմարիտ է շատ մը հրապարակախօսներու մասին որոնք կը գլխին ու կը մազնիտացնեն իրենց ունին գիրները՝ ոչ այնչափ իրենց արտասանած խօսքերով որչափ իրենց անձերէն բղիտղ անբացատրելի ազդեցութեամբ :

Այս անբացատրելի ազդեցութիւնը մարդկային հոգեւոյն վրայ գործիւնը մասին անտարակոյս առաջին տեղը կը բռնէ մայրը . այն խոհուն , համբերատար ու սիրալեզ տանտիկինը՝ որ ամէն բարեկիրթ անձի լուսաւոյն յատկութիւններուն սկզբնական աղբիւրն է . Իրմէ է որ կը բղխի այն լոին , նուրը ու փափուկ ազդեցութիւնը որ իր ըսած ամենալաւ խօսքերէն աւելի տերմախօս է , իր սուսած

ամէն ընտիր խորհուրդներէն աւելի ազդու է և իր կատարած ամենակարեւոր գործերէն աւելի օգտակար է : Ազդեցութիւն մըն է ատիկա որ ոչ լեզուով կը բացատրուի , ոչ գրիչով կ'ուրուագծուի , ոչ ալ վրձինով կը նկարուի : Գիտնալու և հասկնալու համար միայն զգալու է անիկա : Նոյն լուսայն անձը — մայրը — որմէ կը բղխի՝ չի գիտեր թէ իրմէ կը բղխի : Բայց և այնպէս անիկա կայ ու մարդուս կը հետեւի իր կենաց բոլոր օրերուն մէջ : Ո՛րչափ կարեւոր է որ մօր մը ոչ միայն «խօսքը ամէն առան շնորհքով , որպէս թէ՛ աղով , համովցած ըլլայ» , այլ ամբողջ կեանքը , ամբողջ բարքն ու վարքը , ամբողջ էսթիլինը շնորհքով համովցած ըլլայ . քանի որ զլիսուորարար իրմէ է որ կ'արտահոսի այն իրական բայց անբացատրելի ազդեցութիւնը , որ կ'ստեղծ է յաւիտեանս սրտի մանուկին ճակատագիրը :

Ընտանեկան յարկը մարդն կրթող ամէնէն մեծ ազդակներէն մէկն է : Մաքուր , կանոնաւոր ու կոկիկ տուն մը , հոգ չէ թէ ո՛րչափ ալ աղքատիկ ըլլայ , մէջի ընտանեկան վրայ ոչ միայն ֆիզիքական , այլ և բարոյական մեծ ազդեցութիւն կ'ընէ : Այգալիսի տան մը ընտանեկանը աւելի ազնիւ ու խաղաղասէր կ'ըլլան , և իրարու զգացումը չկիրաւորելու և մէկգմէկու երջանկութեան օգնելու աւելի հոգատար կ'ըլլան : Արգարեւ գթուար չէ տեսնել թէ տան մէջ ստացուած այս տեսակ ունակութիւններ մեծապէս կ'օգնեն կազմելու կեանքի այն ունակութիւնները որով մարդս , իրեն քաղաքակիրթ էակ , կը յարգէ ուրիշի իրաւունքը և ընդհանուր օրէնքը :

Ընդհակառակը , աղտոտ , խռնիկաւոր և վատասող ընտանեկան մը , ուր քաղաքակիրթ ընկերութեան տարրական սկզբունքները զանց կ'առնուին , մէջը ընտանեկան վրայ այն ազդեցութիւնը կ'ընէ որ իւրաքանչիւր անգամ ինքնիրմէ զատ ուրիշը չի տեսներ , ուրիշին զգացումին ու երջանկութեան չի նպաստեր , և այսպէս ինքնասէր ու անձնամոլ կեանքի մը կը վարժուի : Այսպիսի ընտանեկան մը մէջ ապրողներ միշտ լոկ իրենց անձնական զգացմանց յաղուրդ տալ վարժուելով , հետզհետէ կը ստանան ստորին ունակութիւններ և կ'ըլլան ծոյլ , անպարկեշտ , ցոնկասէր ու կրուարար :

Գրեթէ անարակոյս չկայ թէ մարդու մը — հոգ չէ թէ ո՛րչափ ալ աղքատ ըլլայ — ընտանեկանին մաքուր , կոկիկ և առողջարար ըլլալէն մեծամեծ բարոյական արդասիրներ յառաջ կու գան : Ամէն ոք կրնայ հասկնալ թէ երբ ընտանեկան մը — հոգ

չէ թէ ո՛րչափ ալ ունեւոր ըլլայ տէրը — անկարգու-
թեան , աղտեղութեան , աղբի ու միջնամերու մէջ
երեսի վրայ ձգուած է , մէջը ընակող դեռահաս
անձին մտքութեան ու կանոնապահութեան մա-
սին ունեցած թաքուն սէրը ոչնչացնելու միայն կը
ծառայէ : Եւ արդիւնքը սա կ'ըլլայ որ դեռատի պա-
տանին կամ երիտասարդին սրտէն կը ջնջուի տան
սէրը , այն յայտ կարեւոր ազդակը որ այնչափ մեծ
դեր կը խաղայ մանուկներն ու երիտասարդները
կեանքի մոլութիւններէն ու փորձանքներէն ետ
պահելու :

Բնակարանին ու շրջապատին անբացատրելի
ազդեցութիւնը արդարեւ խիստ հզօր է : «Առիւծը
իր բնակարանէն յայտնի կ'ըլլայ» առածը ոչ միայն
կեանքի միւս պարագաներուն նկատմամբ մեծ ճշ-
մարտութիւն մը կը պարունակէ , այլ մանուկներու
նկարագրի կազմութեան խնդրոյ մէջ ալ կարեւոր
ճշմարտութիւն մը կը պարունակէ : Ա. Կ. Ս.

ՆՐԵՆԱԿ ՄՈՂՈՐԱԿԸ

1610ին յիշատակելի իրիկուն մըն էր երբ Գա-
լիլէոս Ֆլորենտի մէջ իր գիտարանին աշտարակին
վրայ եղած՝ սկսաւ իր նորահաս դիտակով երեւակը
զննել , որ այն ստեն մոլորակներուն ամէնէն հե-
ռուորը կը նկատուէր : Գիտունը ապշած մնաց ,
երբ տեսաւ թէ մոլորակին իւրաքանչիւր կողմը
երկու փոքրիկ գունտեր կան . և մասնաւոր
խոհականութեամբ դարուն սովորութեան համե-
մատ անիկա իր գիւտին արձանագրութիւնը չինեց
անդրատուութեան (anagram) ձևով , որ զրեթէ
անհամար մեկնութիւններու ընդունակ ըլլալով ան-
հուած Քէփլըրի համբերութիւնը խիստ կերպով
փորձի ենթարկեց , մինչև որ այս հանգուակին պա-
տասխանը երեւան ելաւ Յուլիանոսի ուղղուած Գա-
լիլէի մէկ նամակին մէջէն : Երկու տարի վերջ սա-
կայն Գալիլէոս տեսաւ թէ Երեւակին հեռեւոյ այս
գունտերը անհետացած էին : Կ'ըսուի թէ այս դիւ-
տերուն անմեկնելի բնութիւնը Գալիլէի վրայ այն-
քան ծանր ազդեցութիւն մը ըրաւ որ անիկա
այլեւ չուզեց կրկին անդամ տկնարկ նետել այս
մոլորակին վրայ :

Իրմէ վերջ գիտողներն ալ ճիշդ նայն կերպով
խաբուած են : 1614ին իր մանկականութիւնը շրջա-
պատուած Երեւակը երկու կողմէն դուրս ցցուած
ականջներով սկաւառակի մը նման կ'երեւար Շոյ-
նէրի և Հէլլէրի : 1647ին եւսթաքէոս Տը Տիլլինիս
անուն քահանան , և 1648ին Ռիչիօլի այս մոլորա-
կին իրական ձևին շոտ մօտ դադարաբար մը կազմե-
ցին : Բայց հռչակաւոր չափադէսը Հիլէնս 1633ին՝

առաջին անգամ ըլլալով՝ զայն ուղիղ կերպով բա-
ցարեց — «խաւարածիրին վրայ հակած , և նուրբ
ու առօրինակ շրջանակով մը պատուած՝ տունց տեղ
մը անոր գալած ըլլալու » :

Երեւակը իր մանկականութիւնը և արդանետակներով
Լարտի տիեզերական վարկածին համեմատ կազ-
մուած արեգակնային դրութեան նախնական վի-
ճակին այնչափ իրական մէկ պատկերը կը կազմէ
որ մարդ զրեթէ կը փորձուի զայն նկատել իբր
կենդանի ազդեցոյց մը այդ վարկածին ճշգրութեան :

Անդլիայի տիեզերագետը Բրոյքսթըր մետեորա-
կան նորագոյն և հաւանական տեսութիւնէն սա եզ-
րակացութիւնը հանեց թէ Երեւակը ստեղծագոր-
ծութեան կարգով երկրորդ մոլորակը հանդիսացած
է արեգակնային դրութեան մէջ : Այս տեսութիւնը
կ'ենթադրէ թէ սկիզբէն արեգակնային դրութեան
բովանդակ տարածութիւնը լեցուած էր տիեզերա-
կան նիւթի հաստատուն մասնիկներով , որոնք փո-
խադարձ ընդհատումներու արդիւնքով միանալով
նախ կազմակերպեցին ձգողութեան պլաւոր կեղ-
րոնը (Արեւը) , և ապա ստորակարգ կեղրոնները
(Մոլորակները) , որոնց իւրաքանչիւրը մինչ արեւուն
չուրջը կը զտնայ՝ խլեց իր ձգողութեան տահմա-
նին մէջ եկած բոլոր մնացած մասնիկները :

Երեւակ շոտ նուազ լոյս մը կը ստանայ ա-
րեւէն , որմէ ունեցած հեռուորութիւնը զրեթէ
900 միլիոն մղոն է : Հնդկները զայն դանդաղա-
շարժ (Sanaiskacara) կը կոչէին , անուն մը՝ որ Վէ-
տաի մէջ Վիշնուին ալ կու տային , որովհետեւ այս
մոլորակը արեւուն լուսաւորներուն մէջ ունեցած
դէպի արեւելք ընթացքին այնքան հանդարտօրէն
կը հեռուի , որ կենդանակամարի իւրաքանչիւր հա-
մաստեղութեան մէջ 2 տարի 6 ամիս կը կենայ ,
մինչդեռ արեւ մէկ ամիսէն կ'անցնի : Մոլորակին
այս ատեղեցի շարժումը սակայն միօրինակ չէ ,
այլ կը սարքերի պարբերական փոփոխումով մեր
հայեցակէտին , այսինքն երկրին , այնպէս որ Երե-
ւակը միշտ գիւրաւ չենք կրնար դանել կամ զա-
նազանել լուսաւորներուն մէջ :

Երբ այս մոլորակը խոշոր հեռադիտակով մը
զննուի , բեւեռները մեծապէս տարակցած կը տես-
նուին : Երեւակ , տիեզերագետին նժարով կշռուե-
լով , գտնուած է թէ Փայլածութիւն , Արուսեակին ,
Երկրին , Հրապին , Ուրանոսին և Նեպտունին մէկ-
տեղ պարունակած ամբողջ նիւթին , կրկինը նիւթ
կը պարունակէ իր մէջ : Անոր զանգուածը մեր երկ-
րին զանգուածին 93 անգամն է , և միայն Լուսն-
թաղն է որ ծաւալով զայն կը պերագոյնցէ :

Երեւակին հառարակածային տրամագիծը 73,000

մղոնի չափ է, իսկ բեւեռային տրամագիծը միայն 67,000 մղոն։ Այս մեծ մոլորակը 29 $\frac{1}{2}$ տարեկան մէջ շրջան մը կը ընդլայնէ արեւուն շուրջը, ուրկէ իր ունեցած միջին հեռաւորութիւնը 886 միլիոն մղոնի չափ է։ Այս հեռաւորութեան մէջ արեւուն ճառագայթներուն ուժգնութիւնը մեր երկրին վրայ եղածին միայն 1/90 մասն է։ Այս իրողութենէն կրնանք հետեւեալ թէ Երեւակ անպատճառ արջային կլիմայ մը ունենալու է և սառնակոյտերով ալ ծածկուած։ Սակայն Հրատին նման անոր բեւեռներուն կողմը սառույցով ծածկուած ըլլալը նշմարուած չէ երբեք։

Հետեւաբար իրաւունք ունինք ենթադրելու թէ Երեւակ տակաւին տաք է և ինքիւրմէն ալ բաւական լոյս ունի։ Ծառ հաւանական է որ անիկա դեռ կը գտնուի կեղեւի կազմակերպութեան և դործարանական կեանքի պատրաստման վիճակին մէջ, այսինքն պաղելու այն նախկին վիճակին մէջ, ուրկէ մեր երկրին ալ միլիոնաւոր տարիներ առաջ անցած է, երբ անիկա ժամանակ մը ծածկուած էր վայրի խոտերու և պտերներու ընդարձակ անտառներով և մողէսասեռ վիթխարի կենդանիներու բնակութեամբ։

Երեւակային տարեկան չորս եղանակներէն իւրաքանչիւրը մեր 7 տարիներուն հաւասար է։ Իր հասարակածը ծիրին վրայ 27 աստիճան հակած ըլլալով, հոն կլիմայական բաժանումները և եղանակներու փոփոխման ընթերցումները նոյն և նման են Հրատին ու մեր երկրին վրայ եղածներուն։ Երեւակը ոչ միայն ունի այնպիսի միջնոլորտ մը, որուն մէջ ժամաէն լուսապատկերացոյցով ջրածինի դոյուլութիւնը ազատուցած է, այլ նաեւ Լուսնի թաղին նման խիտ ամպերու թանձր վերմակով մը քողարկուած է, ինչպէս երկիրը ծածկուած էր միլիոնաւոր տարիներ առաջ։

Երեւակի լուսապատկերը Լուսնի թաղինին շատ նման է։ Երկուքն ալ կարմիր և նարնջագոյն մասերուն մէջ մութ գիծեր ցոյց կու տան, որոնք այս երկու մեծ մոլորակներուն ֆիզիքապէս իրարու շատ նման ըլլալը կը մասնաձեւեն։ Նաեւ դիւրեւ շրջապատող գոլորշիներուն մէջ հասարակածին զուգահեռական մութ գոտիներ պարունակող ամպի կոյտեր նշմարուած են։ Երեւակի մէջ սակայն արեւակէն ընդունած լոյսին սղօտութեան պատճառաւ այս երեւոյթները խիստ փոփոխական և անստոյգ են։ Հերշէլ ասոնցմէ հաշուեց թէ Երեւակին թաւալման շրջանը 10 ժամ և 16 վայրկեան կը տևէ։

1876ին Երեւակի հասարակածին մօտ խիստ փայլուն կէտ մը երեւցաւ, որ քանի մը ամիսներ նոյն տեսանկէ վիճակին մէջ մնաց։ Այս կէտին շար-

ժումէն Վաշինկիթոնի նաւային դիտարանին տնօրէնը Փրոֆ. Ասաֆ Հոլ մակարեքեց թէ այս մոլորակը 10 ժամ 14 վայրկեանի և 24 երկվայրկեանի մէջ մէկ անգամ կը թաւալի։ Երեւակի միջնոլորտային խաւերը իր մարմինին հետ նոյն արագութիւնով չեն թաւալիր։ Ասկէ զատ այս կէտերն ու ամպերը միշտ յարաբերական շարժում մը ունին միջնոլորտին նկատմամբ։ 1903ին Երեւակին հիւս. կիսագունդին վրայ շատ որոշ բայց փոփոխական մութ ու փայլուն կէտեր երեւան, ցոյց տալով միանգամայն ուրիշ շարք մը միջնոլորտային մեծ վրդուկումներու։

(Շարունակել)

Թ. Յ. ԺԱՄԱՅԱՆ

(Անգղիերէնէ)

Թերթիս Երգ թիւին 88րդ երեսի ոտանաւորին Կրգ տան վերջին տողը պիտի կարդայուի «Չուրկ կենսանորոգ խօսքէդ հոգեթով»

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԶՐՈՒՅՏԱՏՐԱԿԱՆ ՄԵԹՈՏ

Ո՞վ չուզեր Անգլիերէնի պէս տիեզերածառը լեզու մը սորվիլ քիչ ժամանակի մէջ և լաւագոյն մեթոտով։ Գ. Կիւլեանի Անգլիերէն լեզուի Զրուցատրական Քերականութիւնը ամէնէն լաւագոյն առաջնորդն ու զատողիւրն է, որ կարճ ժամանակի մէջ կրնայ սորվեցնել բաւական սահուն կերպով խօսիլ և գրել։ Դիմել Մարզուման Յ. Սրապեան դատունը, ուրկէ կարելի է ստանալ դիւրին արժէքին համար՝ 15 և փոսթայի ծախքին համար ալ 2 դահեկանի գրոշմաթուղթ գրելով։ 3—5

ՊԱՐՏԷԶԻ ԾԱՂԻԿՆԵՐ

Ամանային ծաղիկ վեց ծրար հունտ — 6 դահ.։ Օգտակար բանջարեղէնի վեց ծրար հունտ — 6 դահ.։ Թրաշուշանի (կլայեօլ) 2, Քանա քրոզի 2, գերմանիկ հիրիկի կամ շուշանի (իւրիս ա'Ալմանի) 2, տալիս քաքթուսի 1, պտիկի (անեմոն) 3 և հրանունի (ըրնանքիւլ) 2, ընդ ամենայն 12 արմատ կամ սոխ — 6 դահ. նամակադրոշմով։ Հասցէ. Etablissement Horticole de Thérapia, Constantiupole. 17—26

Ե. Գրիստ. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողով ժամ 9 $\frac{1}{2}$ (Ը. Թ.) ի Բէյթ, Գումգալու։ Իւսիկատար, ժամ 8 $\frac{1}{2}$, Նիւթ Յակ. Դ. 17։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք. Գարաբէջոյ կամուրջին շինութեան պայմանագրութիւնը այս շաբթու ստորագրուեցաւ: Շինութիւնը պիտի սկսի երեք ամիսէն և աւարտի քսան ամիսէն: Եթէ յապաղի գործը, յանձնառու ընկերութիւնը օրական 150 ոսկի հատուցում պիտի ընէ: Աւարտումէն ետքը մինչև հինգ տարի պէտք եղածը պիտի ընէ կամուրջին ամրութեան համար: Տէօյէ Պանքը յանձն առած է 2 առ հարիւր տոկոսով վերադարձնել ամբողջ ծախքը, 200,000 ոսկի, եթէ երեքը հաստատուի քննութեամբ թէ պայմանագրութեան հսկողական գործում է: — Սերպիոյ նորընտիր գեսպան Մ. Նէ-նանտովիչ մայրաքաղաքս Ժամանեց Արեւելեան ճեպընթացով: — Անցեալ ուրբաթ Անգղիական դեսպանը պատիւ ունեցաւ Վեհ. Սուլթանի ներկայանալ ոչ-պաշտօնապէս: — Տաղադրական Տեսուչ Քէմալ պէյի ֆականակու Մէժիտիյէ պատուանշան տրուեցաւ, տիկնոջը առաջին կարգի Շէֆազաթ, քննիին երկրորդ կարգի Շէֆազաթ և որդւոյն Սահիյէի աստիճան: — Կայս. Բժշկական Ժողովի նոր տարեշրջանին զիւանը ընտրուեցաւ սապէս. Տր. Տալլաս Նիֆհ., Տր. Վ. Թորդոմեան Ա. Դեբ Նիֆհ., Տր. Ավլոնիտէս Բ. Դեբ Նիֆհ., Տր. Ջէմալուլիս Ընդհ. Բրաք., Տր. Խրիստոփորիտէս Գնչլար., Տր. Սանճեան Ա. Բրաք., Տր. Անտոնաքոփուլօ Բ. Բրաք., Տր. Քուքուլթա Մաքեմապա: — Անցեալ շաբթու բացումը կատարուեցաւ Հայաստանի Բժշկական Վարժարանին կից նորաչէն տաղաւարին, որ արտաքին հիւանդութիւններու յատկացուած է և պիտի ծառայէ բժշկութեան հիւանդաւնական ճիւղի գործնական հրահանգութիւններու:

Նահանգներ. Տիարպէքերի մէջ առևտրական սենեակ մը կազմուեցաւ: — Կէլէմիշի և Տէրնէի (Անատոլի և Ասիոյ կեսն եզերքի) միջև հաստատուած անթիւ հեռագրութեան վերջնական փորձերը կատարող յանձնաժողովն իր տեղեկագիրը մատուց և ինչ ինչ շինութիւններ և տնօրինութիւններ յանձնարարեց: — Պարսպի մէջ Շաթ էլ Արապի եղբրքէն մինչև կառավարական պաշտօնարանը թրամուէյ պիտի շինուի տեղւոյն թաղապետութեան կողմէ, և կառքերը ձիաքարշ պիտի ըլլան: — Միջադեպի բարդաւանձման նպատակով և նաեւ բանեցնելու համար «Ումմանը Օսմանի» անուն վարչութիւնը վերակազմուեցաւ 200,000 ոսկի գրամաղկով: — Փրէշէլլայի և Նանեայի միջև ինքնու-

շարժ կառք բանեցնելու տեղային ընկերութիւն մը կազմուած և գաւառային իշխանութեան կողմէ Բ. Դրան տեղեկագրուած է նպատաւոր կերպով: — Պէյրութի երկտրաշարժ թրամուէյի շինութեան գործը փութով յառաջ կը մղուի և կ'ուզուի քիչ ատենէն աւարտել:

Այլապէս. Կալուածատնարի ատեն չարձանաղրուած հողերու և կալուածներու տուրքերը իրենց նոր սահմանուած արժէքին նայելով պիտի գանձուին, իսկ նախորդ դիւլուած տուրքերը մաս մաս: — Ձեռնհաս պաշտօնարանը, նկատելով որ խաղամուրթիւնը բացարձակ արգելել համաձայն պիտի ըլլայ Կայս. կամայ, ամէն կողմ զեկոյց միջոցներ ձեռք առնել խաղամուրթեան տեղի չտալու և խաղացողները խտիւ պատժելու համար: — Կայս. կառավարութիւնը հրաւիրուած է պատուիրակ ղրկել ստոյղապահական 14րդ համաթողովին, որ Պերլինի մէջ պիտի գումարի Սեպ. 9էն 16: — Սէլանիկի կուսակալութեան գրուեցաւ որ այսուհետեւ թոյլ չտրուի էդ և յղի ոչխարներ արտածել: — Պահաւալութիւնի իշխանը, որ ուխտի գացած էր Հիճազ, ճիստէն ճամբայ ելած է դէպ իր երկիրը (Հնդկաստան): — Մեծ հեռագրաթիւերով և հեռագրապարաններով հաղորդակցելու համար գործածելի այն մեքենաները, որոնք Անգլիական նորապոյն գրութեամբ շինուեցան Թլթատարական և հեռադրական վերատեսչութեան գործարանին մէջ, փորձի ենթարկուելով ընդունելի գտնուեցան: — Իզմիր-Այալնի երկաթուղիի վարչական խորհուրդը բաժնեակերութեան յառաջիկայ ընդհ. ժողովին պիտի առաջարկէ 16 չիլին շահաբաժին տալ և 59,000 Անգլ. ոսկի նոր տարուան հաշուին անցնել: — Պուլկարիոյ իշխանին մայր Քլէմանթին իշխանուհին մեռաւ Վիէնայի մէջ 90 տարեկան: Այդ տոթով Սոֆիայի բոլոր հիւպատոսները իրենց կառավարութիւններուն կողմէ ցաւակցութիւն յայտնեցին: Յուզարկաւորութիւնը Վիէնայի մէջ կատարուեցաւ և մարմինը Կոթա փոխադրուեցաւ: Պուլկարիոն 6 ամիս սուգ պիտի պահէ: — Դեկտ. մէջ Կայս. գաւառներէն 31,962 ոսկիի ծխախոտ ներածուած է Եգիպտոս: — Հին Եգիպտոսի թագաւորներէն Ա. միմադար Դի մօր գերեզմանը և մումիան գտնուած են Թեբէի չրջակաները:

Բաղ. Ժող. Թերթիս խմբագիրներէն Մր. Հ. Մ. Ալէն երեքշաբթի մայրաքաղաքէն միկնեցաւ Երուսաղէմ երթալու և յետոյ Այնթապի, Մարաշի և Ատանայի կողմերու եկեղեցիներէն մէկ քանին այցելելու նպատակով: — Կայս. Բժշկական Ժողովի յիմնորդ տարեշրջանին նախագահ Տր. Հ. Պ. Մատթէոսեան էֆ., որ պատիւ ունեցաւ նախա-

գահել նոյն ժողովի հիմնարկութեան յիմնամեակին տալով պատրաստուած հայկերոյթին, մայրաքաղաքիս Բողոք, ժողովրդեան երեւելներէն է և Կ. պոլսոյ Հայ Աւետ. եկեղեցիին Հոգաբարձութեան անդամ: Ինք Ամերիկեան հպատակ ըլլալով Բժշկական ժողովի նախագահներուն մէջ գտնուած միակ Ամերիկացին եղած է: Նոյն ժողովի մնայուն անդամներուն մէջ երկու և պատուոյ անդամներուն մէջ երեք Ամերիկացի գտնուած է: Մնայուններէն մին է Տր. Մաթէոսեան էֆ. (1873 Փետր. 7ին ընդունուած և 1889ին դեր նախագահ ընտրուած), միւսն է Տր. Կուտէլ (Հայր Կուտէլի որդին, 1888 Յունի. 29ին ընդունուած): — Պէյրութէ կը գրուի թէ վերջերս հոն հիմնուած հիւանդանոցը լոկ կիներու և աղայոց յատուկ է և ուստի Ամերիկեան վարժարանին Բժշկական ճիւղը իր յարաբերութիւնը պիտի չխղէ անդուռն Բրուսիական հիւանդանոցին հետ, այլ ըստ առաջնոյն նոյն տեղի գործերն ալ պիտի շարունակէ: — Հաճնի միախմտութեան շարունակ Միա Պիլինիզ, որ իր տկարութիւնը դարձանելու համար Պէյրութ գացած էր, կատարելապէս ապաքինելով իր պաշտօնատեղին վերագարձեր է:

Հայ Լուս. Ժող. Պարսից դեսպանատան երկրորդ թարգման և պատուաւոր վաճառականներէն Գրիգոր Խան Շամտանձեան անցեալ հինգշաբթի յանկարծամահ եղաւ, և կիրակի Բերայի Սբ. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ փառաւոր յուղարկուորութիւն կատարուեցաւ նախագահութեամբ Պատրիարք Հօր: Հանգուցեալը ծնած է Սալմաթումբուղի մէջ 1852ին, իր ուսումն ատած է Փարիզի մէջ և 1870ին Առեարական վարժարանէն չըջանաւարտ եղած և վաճառականութեան պարտադրած է: Կայս. կառավարութենէն մեծարուած է երրորդ կարգի Օսմանիէ պատուանշանով և Պարսիկ կառավարութենէն երրորդ կարգի Առիւծ և Արեւ պատուանշանով: Մուզաֆֆէրէստին Շահէն ալ ընդունած է Խանութեան տիտղոս: Ուղիղ և առատաձեռն մարդու համբաւ ունէր: Պատրիարք Հայրը, Կաթողիկ Հայերու Կ. Պատրիարքը, Յայնքու Այլսու Վատիկան անուն բարեօրոյական ընկերակցութիւնը ցաւակցական նամակներ ղրկեցին հանգուցեալին այրին: Պարսից դեսպանը դեսպանատան օգնական թարգման կարգեց անոր որդին, Հրանտ Խանը: — Ռուսիոյ մէջ մինչև ցարդ Օրթոտոքներու ներքի չէր կրօնափոխ ըլլալով Հայ եկեղեցիին յարկ: Սակայն վերջերս Ռուս կառավարութիւնը համայն ժողովուրդներուն կրօնական ազատութիւն չնորոնց: Այդ տալով էջմիածնի Սինոդը Ռուսիոյ ամէն

կողմերու Հայ Կրօն. տառններուն պատուիրեց ամէն տարի էջմիածնի ղրկել Օրթոտոք եկեղեցիէն Հայ եկեղեցիին դարձողներու անուններուն ցուցակը: — Մինսու էֆ. Ստատէթեան, որ ի մօտոյ պիտի ամուսնանայ Ատապաղարի մէջ, հարսնիքի հրաւիրապրի և սղելից բմակներու ծախքի փոխարէն 2 Օսմ. ոսկի ղրկեց Աղդ. Հիւանդանոցին: — Ծանօթ կատակերգակ Միքայէլ էֆ. Չափրատտ մեռաւ: — Աւետիս էֆ. Կէօղիւքեան, որ Հայ թերթերու մէջ օգտակար յօդուածներ կը հրատարակէր Զարմայր ծածկանուսով, կիրակի քահանայ ձեռնադրուեցաւ Պէյրութայի եկեղեցիին մէջ: Կը յուսանք որ պիտի աշխատի իր այս նոր պաշտօնով նոյնչափ օգտակար հանդիսանալ որչափ հանդիսացաւ իր նախորդ պաշտօնով, և աւելի իսկ: — Ռուսահայ և Ռուսահպատակ Անտրոնիկ Եօանէսը 138,000 ֆրանք կտակած է իր մէկ երկասիրութեան հրատարակման համար, զոր պատրաստած է ճախններէն և Հայերէնի վրայ: — Կրօն. ժողովը ուշադրութեան անկելով Տ. Մուշեղ Եպսկփ նամակը, որ հրատարակուեցաւ Բիւզանդիոյ 3,163 թուով, միաձայնութեամբ որոշեց գրել Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին և խնդրել որ Տ. Մուշեղ Եպսկփ առջարկէ գրաւորապէս և ամբողջովին յետս կոչել ինչ որ այն նամակին մէջ ըսած է Պենտեկոստէի, Սբ. Հաղորդութեան, Ս. Աստուածածնի վերափոխման, պատկերներու, կուսակրօնութեան, ևն. դէմ հակառակ Հայ եկեղեցիի վարդապետութիւններուն ժողովը, հակառակ պարագային, աւելի խիստ միջոցներու պիտի ղրկէ:

Առեարական հրապարակ. Փետր. 16 (Ն. Տ.) Օ. Ռ. 100

Յոբէն, Անատոլու ընտիր, քաջը 37-38 փր.:	Լուս. Սև ծով, 100 քաջը, 135-150 դահ., նոյն մանր, 95-100, Սէնիկ. 205-240:
Ալի-Եր, Օտեսա (Ա) 97-98 դահ., (Բ) 90-92 (Գ) 82-84:	Միւս, Պայրքէսիր (Ա) քաջը 62-65 փր., (Բ) 52-54, Անատոլու 48-50:
Գաբէլ, Ռուս. Պոլսոյ համար զոյդ թիթիզ 25:	Թիֆլիզ, Էնկիւրի-Նոյզա քաջը 18-19 դահ.:
Շաքար, Թրքիսթէ, կենդանորը 86 դահ.:	Բուրք, Անատոլու գրքի մա, քաջը 7 $\frac{1}{4}$ -8 դահ.:
Սաք, 100 քաջը 5 $\frac{3}{10}$ -6 ոսկի:	Բաճալ, Ատանա, քաջը 6 $\frac{1}{2}$ դահ.:
Բիւլ, Եզարտին, պարկը 84-90 դահ., Մնողին. 120, Բիւլն (Ա) 43 $\frac{1}{2}$ ֆր., (Բ) 42:	Ալի, Պայրքէսիր-Գաբախար 140-145:

Դրամական. Փետր. 8/21

Օսմ. Միաց. Օ. Ռ. 105	22	Ռումլ. Երկթղ. ֆր. 150	75
Մէճիսիյէ	108	Նաբոյէն	87
Մէթալիք	99	Գրիմից	50
Մանր արծաթ	104	Անգղ. ոսկի	140
Ռուսիոյ լոլ	90	20	864

ԱՐՏԱՔԻՆ

Մէջ Բրէթանիա. Գահաճառին մէջ, որով Խորհրդարանի նստաշրջանը բացուեցաւ Փետր. 12ին, ըստեցաւ թէ Մեծ Բրիտանիոյ յարաբերութիւնները օտար տէրութիւններու հետ կը շարունակեն բարեկամական մնալ: Ակնարկուեցաւ այն այցելութիւնը զոր Աֆղանիստանի էմիրը Հնդկաստանի կուտայ այս միջոցին, նաեւ Քինկսթընի երկրաշարժը, և Հնորհակալութիւն յայնուեցաւ պետութեան ամէն կողմերէն և միանգամայն Միաց. Նահանգներէն արկածնալներուն զրկուած օգնութեան համար: Խորհրդարանական յառաջիկայ օրէնսդրութեան նկատմամբ ծանուցուած կարեւորագոյն երկու խնդիրներէն մին ստալէս բանաձեւուեցաւ. «Մեր խորհրդարանական դրութեան դորձադրման վերաբերեալ ծանր խնդիրներ ծաղած են երկու ժողովներուն դժբախտ անհամաձայնութիւնէն: Նախարարներս այս կարեւոր դժուարութիւնը նկատողութեան տաւած են լուծում մը գտնելու նպատակով:» Վարչապետը ըսաւ թէ այս էր գահաճառին ամէնէն կարեւոր կէտը, և ինք կ'ըմբռնէ կարեւորութիւնը գործին, որու ձեռնարկած է Կառավարութիւնը: Բայց ժողովին յիշեցուց թէ երկու ամիս առաջ երկու օրինագիծ, կրթականը և ուրիշ մը որով մէկ քուէի իրաւունք կը արուէր անձնիւր մարդու, Երեսի. ժողովին մէջ ընդ երկար ունեւած հարցերէն և քուէի ստուար մեծամասնութիւններով ընդունուելէ ետեւ, ջուրն ինկած էին Լորտերու ժողովին ձեռքով: Յորչափ ժամանակ Պահպանողական կուսակցութիւնն էր իշխանութեան վրէժ, Լորտերու ժողովը հնազանդութեամբ կը ծառայէր անոր: Սակայն երբ իշխանութիւնը Ազատականներուն անցաւ, ասոնք ձախողւածի մասնուեցան Լորտերուն ընդդիմութեամբ: Այս չարիքը դարձանելու հարցը իր կարծիքով կրնայ ոմանց կարծածէն աւելի զիւրին ըլլալ: Ամէն պարագայի մէջ խնդիրը լուծուելու է, վասն զի իրերու ներկայ կացութիւնը վտանգաւոր է: Միւս կարեւոր խնդիրը ստալէս ներկայացուեցաւ. «Ձեր ուշադրութիւնը պիտի հրաւիրուի այնպիսի անօրինութիւններու վրայ, որոնց նպատակը պիտի ըլլայ Իրլանտացիներու աւելի բաժին ստալ իրենց ներքին գործերուն յանձնարման մէջ և ուրիշ կերպերով կառավարական դրութիւնը բարւոյն վարչային և անսեռական տեսակէտներով:» Ասոր նկատմամբ Վարչապետն ըսաւ, «Պատրաստ էր ուրանալ թէ Իրլանտացիներու իրաւունքն է իրենց ներքին գործերը վարել յորչափ չխառնուին անոնք:

մեր գործերուն և յորչափ ոչինչ տեղի ունենայ Խորհրդարանի գերիշխանութեան և երեք երկիրներու, այն է՝ Անգլիոյ, Սկոթլանդի և Իրլանտայի, միջեւ գտնուած կապերուն ամրութեան դէմ:» Գահաճառին այս երկու հարցերն ալ աննպաստ մեկնութիւններու առարկայ եղան Ընդդիմադիրներու պետերու կողմէ: Բայց իրական պայքարը այն ժամանակ պիտի սկսի, երբ Կառավարութիւնը իր ծրարները մատուցանէ այս խնդիրներուն նկատմամբ: Ընդդիմադիր կուսակցութեան կողմէ խօսողներ Կառավարութիւնը պախարակեցին Նոր Հեբրիդներնց համար Ֆրանսայի հետ կնքուած պայմանագրութեան պատճառով: Այդ կղզիխումբը Ֆրանսայի և Անգլիոյ միասնական հսկողութեան ներքեւ է, և ամէնէն խիստ կերպով քննադատուած կէտը սա է թէ պայմանագրութիւնը կնքուեցաւ առանց ըստ արժանեցն խորհրդակցելու Աւստրալիոյ և Նոր Զելանտայի հետ որոնք, կղզիխումբին մօտ գտնուելով, մասնաւորապէս կը շահաւորուին խնդրին: Քննադատութեան ուրիշ կէտ մը սա է որ գահաճառը ըսաւ ակնարկութիւն մը չըրաւ գաղթային այն համաժողովին, որ այս տարի պիտի գումարի: Այսպիսի համաժողով մը 1897ին գումարեցաւ և ուրիշ մը 1902ին: Պետութեան բոլոր գաղթապետներէն պատուիրակներ կը համախմբուին հասարակաց շահեր ի նկատ ամենելու համար, և կ'ակնկալուի թէ յառաջիկայ համաժողովը մինչեւ ցարդ գումարուածներուն ամէնէն կարեւոր պիտի ըլլայ: Գահաճառին արուելու պատասխանին վրայ վիճարանութիւնը կը շարունակէր մինչեւ անցեալ շաբթուան վերջը, և առաջարկուած բարեփոխումներու թիւէն գատելով գեռ քանի մը օր ալ պիտի շարունակէր: — Թրանսվալի բնարութիւնները եղան, և թէ և վերջնական արդիւնքը դեռ չծանուցուիր Անգլիական թերթերուն մէջ, հաւանական կը թուի որ Պօէր կուսակցութիւնը մեծամասնութիւն չա՛նի նորընտիր օրէնսդիր մարմինն մէջ: Պօէրներու երբեմնի ընդհ. հրամանատար Ջօր. Պոթս ըսաւ. «Բրիտանական գերիշխանութիւնը մեր ձեռաց մէջ աւելի ապահով պիտի ըլլայ քան աշխարհաքաղաքացի դրամատերերու ձեռաց մէջ: Մենք կուսեցանք ու ստատապեցանք չարաչար, աւելի քան ունէ ուրիշներ այս երկրին մէջ: Այդ անցաւ, և ոչ ոք այնչափ սպաւ է որ կրկին անոր փախաքի: . . . Ես Վէրինիկինիկի մէջ հաշտութեան պայմանագիրը ստորագրեցի: Այն ասեմ հանդիսալէս ընդունեցայ ինչ որ այնքան սիրելի է ձեզի — ձեր Թագաւորը և ձեր զրօշը, Հիմա մեր Թագաւորը և մեր զրօշն են անոնք:» Ինք ընդունեցաւ

թէ Անգղիերէնն ըլլալու է դպրոցներու պարտաւորիչ լեզուն, և ըստ թէ իր կուսակցութիւնը կը փափաքի գործել Մեծ Բրիտանիոյ արդի Ազատական դաշխին հետ, «յիսան զի մեր ամէնէն աղէկ բարեկամները և մեր երկրին լաւագոյն բարեկամները կը նկատենք զանոնք» — Անգղիոյ և Ուէյլսի ամուսնութիւններու, ծնունդներու և մահերու տարեկան տեղեկագիրներու 68րդը հրատարակուեցաւ: 1903 տարուանն է, և կը ցուցնէ թէ ընտելներու թիւն է 34,152,979, և թէ իգական սեռը արականէն մէկ միլիոն աւելի անդամ ունի: 260,742 ամուսնութիւն տեղի ունեցած է, որ կը նշանակէ 153 ամուսնացեալ մէկ մի 10,000 ընտելի վրայ: Թէ ո՛րչափ ուշ կ'ամուսնանան մարդիկ Անգլիոյ մէջ՝ ասկէ կը յայտնուի որ փեսաներու 23էն մին և հարսներու 7էն մին միայն 21է վար էին իրենց ամուսնութեան ժամանակ: Ծնունդներու թիւն է 929,293. արուեսերն ըստ սովորութեան փոքր մեծամասնութիւն մը կը կազմեն: Մահերը կը հաշուուին 524,034:

Ֆրանսա. Կը կարծուի թէ պետութեան և եկեղեցիի բաժանման դժուարին խնդրին լուծումը մօտեցած է: Փարիզի եպիսկոպոսի օգնականը և նոյն չըջանակի կառավարիչը կը բանակցին բանաձեւելու համար վարձակալութեան պայմանագիրը, զոր կառավարիչները և քաղաքապետները պիտի ստորագրեն Կառավարութեան կողմէ և երէցները եկեղեցիներուն կողմէ: Կը նախաձայնուի թէ հաւանօրէն համաձայնութիւն պիտի գոյանայ քանի մը օրէն, և եթէ գոյանայ, եկեղեցիի և պետութեան միջև մնացեալ խնդիրները շատ պիտի դիւրանան, վասն զի հանրային պաշտամունքի պահպանումը երաշխաւորուած պիտի ըլլայ: Թայի թղթակիցը այս խնդրին լուծման կարելիութիւնը արդիւնք կը համարի «Ֆրանսացի եպիսկոպոսներուն լուրջ ուսնակեղծ ջանադրութեան որպէս զի Կառավարութեան հետ համաձայնութեան մը դան, նաև Կրօնական գործերու նախարար Մ. Պրիանի ընտիր քաղաքականութեան և հաշտարարական անդեղե ոգիին» Արդարեւ Մերակոյտը յետաձգեց իր վերջնական որոշումը այս նոր ծրագրին վրայ: Առաջին յօդուածն ահաւասիկ. «Հրապարակային ժողովներ, ինչ նպատակով ալ ըլլան, կրնան տեղի ունենալ առանց նախագոյն զեկոյցի և ուէ ժամ» Մերակոյտը սրգելեց յօդուածին առաջին մասը, բայց աւարկեց «և ուէ ժամ» բառերուն դէմ, և դարձեալ յանձնաժողովին յղուեցաւ ծրագիրը: Սակայն կը կարծուի թէ, եթէ Կառավարութիւնը սրտէ յօդուածին ամբողջութեան

վրայ, Մերակոյտն ի վերջոյ պիտի ընդունի զայն ստուար մեծամասնութեամբ: Եկեղեցիի խնդրին վերաբերող մեծ վիճաբանութիւնը, որու կ'սպասէր անձկաւ Երեսի. ժողովը, երկուշաբթի տեղի ունեցաւ և Մ. Պրիանի աշխարհավարութիւնը հաւանութեան արժանացաւ, իր ճառը խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ և ստուար մեծամասնութեամբ վստահութեան քուէ տրուեցաւ նախարարութեան: Հետեւապէս փարատած կը թուի երկիւղը թէ եկեղեցական այս խնդրէն նախարարական տագնապ մը կրնար ծագիլ: Սակայն վստահի ուրիշ աղբիւր մը կայ նախարարութեան համար, և է եկամուտի տուրքի ծրագիրը զոր Խորհրդարանին ներկայացուց: Ասով կ'առաջարկուի տուրք դնել հարուստ դասակարգի մարդոց ամբողջ եկամուտին վրայ: Այս տուրքը պիտի վճարեն անոնք միայն ուրոնց տարեկան եկամուտը կ'անցնի 5,000 ֆրանքը (220 ոսկի), այսինքն համագումար 10 միլիոնին մէջ իւր 500,000 հարկատու: Մեծամասնութիւնը բան մը չվճարելով պիտի հաստատէ տուրքը և փոքրամասնութիւնը պիտի պարտաւորի վճարել զայն ամբողջովին: Դարձեալ, կ'առաջարկուի որ Կառավարութիւնը պահանջէ հաշուետւոյններ ներկայացնել և զրոյստուանները պարտաւորէ իրենց աւանդ տրուած գումարներու տեղեկագիրը մատուցանել: Կը կարծուի թէ, եթէ այս ծրագիրը քուէարկուի Երեսի. ժողովէն, յոյժ հաւանօրէն պիտի մերժուի Մերակոյտէն:

Ա.Բրէկ. Լաբըշէ չուգենաւ, որ Փրովիանսի և Նիւ Եորքի միջև կ'երթեկէ, անցեալ չաթիւ ընկղմեցաւ առաջատանաւ մը զարնուելով: Ունէր իր մէջ 150 կամ աւելի ուղեւոր և 30 նաւագրեր թէ մամէն ալ խեղդուեցան: Արկածը կէսգիշերի ատենները պատահեցաւ և ուղեւորները իրենց քունէն ընդոստ ելելով նաւուն վերնայարկը վազեցին, մեծ մասը յոյժ թեթեւ հագուստով: Մակոյկներ իջուցուեցան, բայց մինչև ցարդ 19 հոգի միայն կը ծանուցուին իւրեւ ազատուած: — Զափոնական խնդրին վրայ նախադաշին ու Քալիֆորնիացիներու միջև խորհրդակցութիւնը դեռ կը շարունակէ վերջին լուրերուն հայելով: Լուծում մը կ'ակնկալուի Ամերիկա զաթիոյններու վերաբերեալ օրէնքները բարեփոխելով, այնպէս որ Զափոնցի գործաւորներ չընդունուին, Քալիֆորնիոյ իշխանութիւններուն կողմէ ևս հաւանութիւն ցուցուելով որ Զափոնցի աղաք հանրային դպրոցներ յաճախեն մինչև որ 14 տարեկան ըլլան:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՕՅԱՅՆԱՆ

Ֆինանսերը եղբուշու Ամբիգան խան